

VEIEN TIL AVGANGSSTYRET

EN VEILEDER FOR SKOLER

Vi har alle et voksenansvar.
Et ansvar for å passe på.
For å tilby en trygg hånd når det trengs.
For å være voksne for barn.

Utgiver: Voksne for Barn © 2026

I redaksjonen: Tuva Bjerke og Tora Gjestvang Ween

Illustrasjonsfoto og elementer: Snakk kommunikasjon AS

ISBN 978-82-8443-029-4 Inkluderende avgangsmarkering (trykk)

ISBN 978-82-8443-030-0 Inkluderende avgangsmarkering (PDF)

Innhold

Forord.....	4
Veien til avgangsstyret.....	5
Den nye feiringen- skolens rolle.....	6
Forebyggende	
inkluderingsarbeid.....	7
Avgangskontaktrollen.....	10
Veilederen for avg.styret.....	11
Samarbeid skole og styre.....	13
Valg og organisering.....	14
Årshjul.....	17
Kommunen.....	19
Foresatte.....	20
Markedsaktører.....	21
Tilskuddssøknad.....	23
Evaluerings.....	25
5 prinsipper for en inkluderende	
avgangsmarkering.....	25
Spørsmål og tilbakemeldinger.....	26

Forord

Denne veilederen bygger på erfaringer fra elever, lærere, avgangskontakter og samarbeidspartnere. Målet er å gi skoler konkrete verktøy for å gjennomføre en trygg og inkluderende avgangsmarkering. Feiringen er en viktig overgang for ungdom, men den kan også være en kilde til press, utenforskap og uheldige tradisjoner. Når skolen tar en aktiv rolle, kan markeringen i stedet bli en arena for fellesskap og mestring!

Til skoleledere

Som leder har du et særskilt ansvar for å legge rammene for en trygg og inkluderende avg.markering. Tydelige forventninger, støtte til avg.kontakten og fokus på fellesskap, bidrar til å forebygge utenforskap og styrke elevenes psykiske helse.

Veien til avgangsstyret

Veien til avgangsstyret er et tiltak med konkrete verktøy for de som ønsker å skape en trygg og inkluderende avg.markering. Tiltaket består av tre veiledere; en for skolen, en for avgangsstyret og en for foresatte. Alle inneholder konkrete tips, eksempler og maler utarbeidet i samarbeid med kommende og tidligere avgangselever og skoler.

Elevene har bidratt med å forme innhold, språk og uttrykk, design og layout. Dette er i tråd med Barnekonvensjonen artikkel 12, som slår fast barns rett til å bli hørt i saker som angår dem. Elevmedvirkning gir også bedre forankring og økt eierskap til prosessen.

Denne veilederen støtter skolens ansvar etter opplæringsloven om å sikre et trygt og godt skolemiljø. Inkludering er en nøkkelfaktor for å fremme psykisk helse og trivsel. Når alle elever opplever seg som en del av fellesskapet, styrkes både læringsmiljø og avgangsmarkering.

Les mer om prosjektet, last ned veiledere og vedlegg her!

Den nye feiringen - skolens rolle

Våren 2026 ble det innført endringer i avgangsmarkeringen som følge av et nasjonal arbeid for en ny og inkluderende avgangsmarkering.

Elever, skoler, offentlige instanser og interesseorganisasjoner har samarbeidet om å utforme en ny, mer inkluderende feiring. Det er lagt stor vekt på elevenes meninger for å sikre at den nye feiringen skjer på deres premisser. Målet er en felles feiring for klassen og kullet, etter eksamen, med arrangementer gjennom hele skoleåret og en ukes feiring etter eksamen.

For å oppnå dette kreves det, blant annet, tilrettelegging fra skolen, fylkeskommunen og kommunen. Fylkeskommunen og kommunen bør legge til rette for at elevene har egnede lokaler og kan finansiere feiringen. Skolen må legge til rette for en trygg og inkluderende skolehverdag, samt bidra til et godt avg.styre.

Bakgrunnen for det nasjonale arbeidet er som følger: «Avgangsmarkeringen har utviklet seg til å bli en ressurskrevende og omfattende feiring som preger hele det videregående opplæringsløpet med utenforskap, rus og utagerende adferd. Læringsmiljøet, faglig utbytte og eksamen lider under dagens lange feiring som i all hovedsak er styrt av kommersielle aktører.» (Strategi for en ny og inkluderende avgangsmarkering i videregående skole, 2026).

Dette peker på en utvikling som både utfordrer skolens læringsmiljø og elevenes psykiske helse. Når markeringen flyttes til en kortere, felles periode etter eksamen, reduseres risikoen for utenforskap, press og forstyrrelser i læringsarbeidet. For skoleledere innebærer dette å ta en aktiv rolle i å sette tydelige rammer, støtte avgangskontakten og sikre at inkludering er en gjennomgående verdi i hele prosessen.

Dette arbeidet er en del av skolens ansvar etter opplæringsloven §12-2 om å sikre et trygt og godt skolemiljø, og bør ses i sammenheng med skolens folkehelse- og livsmestringsarbeid.

En av våre forsøksskoler hadde omlag 12 elevsaker knyttet til ekskludering i vg3 hvert år. Etter å ha jobbet systematisk med en inkluderende avg.markering har de hatt null slike saker. Dette viser hvordan arbeid med en inkluderende feiring er en viktig del av skolens forebyggende arbeid for et trygt og godt skolemiljø.

Forebyggende inkluderingsarbeid

For å skape en inkluderende avgangsmarkering må det være fokus på inkludering gjennom hele videregående skole.

Inkludering på agendaen i ungdomsskolen og vg1

Planleggingen av avgangsmarkeringen starter tidlig. Derfor bør skolen allerede i ungdomsskolen og vg1, løfte temaet inkluderende og ekskluderende praksiser, og snakke med elevene om alternative måter å feire på. Forventningsavklaringer med nye kull er nyttige: Hva ønsker de å oppnå med avgangsmarkeringen og hva forventer skolen av elevene?

Det er lurt å besøke ungdomsskolene, slik at man får snakket med elever og foresatte før grupperinger er satt og avtaler er underskrevet. Når de først er i gang, er det vanskelig å trekke seg, i frykt for å bli stående utenfor.

Våre forsøksskoler nevner dette som viktige punkter å snakke om i ungdomsskolen:

- Hovedfokus på hva som skjer i vg1, ikke på selve feiringen i vg3
- Oppfordre til å utsette eller unngå gruppedannelse
- Informere om markedsaktører (se s.21)
- Snakk med elevene om hvordan de ser for seg å feire, hvordan de vil finansiere det, hvem som skal være med og hva som er inkluderende og ekskluderende. (se livsmestringssamling s.8)
- Benytt muligheten til å fortelle om hvordan vi ønsker at de skal feire og alt det morsomme som kommer med en inkluderende feiring!

Avgangsmarkering bør også tas opp på foreldremøter i vg1. Foreldre kan støttes i å samarbeide om rammer og tydelige forventninger. Samtidig bør skolen tydeliggjøre at fellesskap og inkludering er grunnleggende verdier i skolemiljøet.

Erfaringer fra skolene vi har samarbeidet med viser at tidlig innsats for inkluderende fellesskap bidrar til å skape klassemiljøer der det er plass til ulikhet. Et godt mottak i vg1 og tid til relasjonsbygging for kontaktlærerne er viktige faktorer. Den nye feiringen legger vekt på å feire klassevis, ettersom alle tilhører en klasse, men ikke alle tilhører en gruppe. Når klassefellesskapet blir trygt og inkluderende, reduseres risikoen for utenforskap og grunnlaget for en felles feiring i vg3 styrkes. Skoleledelsens engasjement er avgjørende for at dette arbeidet skal få kontinuerlig oppmerksomhet og gjennomslag.

Elevråd og fellesskapsaktiviteter

Elevrådet er elevenes stemme inn til ledelsen og en viktig samarbeidspartner i arbeidet med inkludering. Mange skoler rapporterer om gode erfaringer med å involvere elevrådet både i forebyggende tiltak og i planleggingen av avgangsmarkeringen.

En av.kontakt uttrykte det slik: «Det er de små tingene gjennom året som gjør at man hører til.» I arbeidet med Barn i Norge-rapporten 2025 (Voksne for Barn) ble barn og unge invitert inn i høring, og de pekte særlig på behovet for mer teambuilding i klassen og felles aktiviteter i friminuttene. De anbefaler tiltak som alle kan delta i, og som gir rom for samarbeid og fellesskap. Slike initiativ fremmer tilhørighet, reduserer risiko for utenforskap og styrker elevenes eierskap og engasjement.

Drømmeskolen

Drømmeskolen er en skoleomfattende modell for å fremme psykisk helse, inkludering og livsmestring i ungdoms- og videregående skole. Elevmentorene er sentrale ressurspersoner som bidrar til trygge klassemiljø og styrker fellesskap på tvers av klasser og trinn. Sammen med elevrådet kan de initiere og gjennomføre lavterskelaktiviteter gjennom året, som for eksempel quiz i kantina, filmkvelder og klassekonkurranser.

Veien til avgangsstyret er nå en del av Drømmeskolen og er finansiert av Helsedirektoratet. I Drømmeskolen er det også utviklet en egen livsmestringssamling om inkluderende avgangsmarkering for ungdomstrinnet.

Les mer om Drømmeskolen her!

Hvordan jobbe forebyggende med inkludering

- Inkludering på agendaen i ungdomsskolen og vg1
- Engasjement fra skoleledelsen
- Bygge trygge klasser
- Samarbeid med elevråd
- Aktiviteter på skolen
- Drømmeskolen og elevmentorer

Avgangskontaktrollen

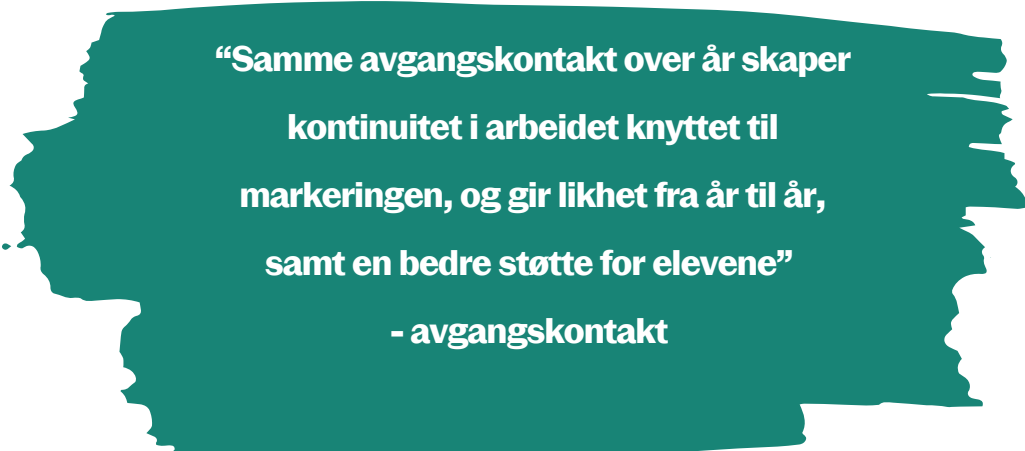
Avgangskontakten er bindeleddet mellom avgangsstyret og skolen

Avg.kontakten skal tilrettelegge for planleggingen av en inkluderende avg.markering, bistå styret i å komme i gang med planleggingen på en god måte, bistå i vanskelige situasjoner, følge opp og ha tett dialog med styret gjennom året. Avg.kontakten skal hjelpe avg.styret med å reflektere, se det større bildet og se hele skolen. På denne måten har avg.kontakten en unik mulighet til å forme feiringen.

Avg.kontakten bør også ha kompetanse i ungdoms psykososiale utvikling og kunne bidra med trygge voksenperspektiver i samtaler om inkludering, rus og relasjoner. Rollen handler ikke bare om praktisk tilrettelegging, men også om å være en viktig voksen som kan støtte elevene i å ta gode valg.

Rollen må få tilstrekkelig med tid og ressurser fra skoleledelsen til å kunne utøves på en god måte. Avg.kontakter peker på dette som en avgjørende faktor.

Noen skoler har gode erfaringer med å velge en miljøarbeider som avgangskontakt. Miljøarbeiderne har god kontakt med elevene og vet hva som rører seg blant dem. Vi anbefaler å ha samme avgangskontakt gjennom flere år. Kontinuitet gir ikke bare forutsigbarhet for elevene, men gjør også at skolen bygger erfaring og kan arbeide mer systematisk med inkludering og forebygging, år for år.

**“Samme avgangskontakt over år skaper
kontinuitet i arbeidet knyttet til
markeringen, og gir likhet fra år til år,
samt en bedre støtte for elevene”
- avgangskontakt**

Veilederen til avgangsstyret

En gjennomgang av hva som, konkret, står om avg.kontakten i veilederen til avg.styret.

Samarbeidspartner

I veilederen er avg.kontakten beskrevet som avg.styrets «viktigste samarbeidspartner», på bakgrunn av at avg.kontakten ofte har «kunnskap om hvordan feiringen har blitt arrangert på din skole tidligere og kan bidra med viktige erfaringer».

Det er derfor forventet at avg.kontakten er med på møter og veileder styret.

For avg.styret er det svært verdifullt å ha en voksen med erfaring på laget. Inviter elevene aktivt inn i refleksjoner om hva en inkluderende markering betyr for dem. Når ungdom får være med å definere hva som oppleves trygt og meningsfullt, øker både ansvarsfølelse og gjennomføringsevne. Avg.kontakten kan bidra med perspektiver og erfaring, men det er elevene selv som må eie prosessen.

Økonomi

Veilederen foreslår at avg.styret kan opprette en organisasjon og søke om penger, som et tiltak for å gjøre feiringen mer inkluderende. Avg.kontakten kan veilede styret i prosessen, men det er elevene som skal ha eierskap til søknaden og økonomien. Dersom du som av.kontakt ikke kan bidra direkte, kan du koble styret til andre ressurspersoner med erfaring fra tilskuddssøknader, på skolen eller i kommunen.

Workshop

Sammen med våre forsøksskoler har vi utarbeidet en workshop for å sette i gang avg.styrets arbeid på en god, konkret og systematisk måte. Workshopen varer en halv skoledag, men kan deles opp eller forkortes. Vi anbefaler sterkt å ta i bruk workshopen.

På nettsiden vår finner du dokumentet "Gjennomføring av workshop for avgangsstyret" som gir deg en innføring i workshopen og hvordan holde den.

Workshopen er også en anledning til å løfte inkludering og psykisk helse tidlig. Når elevene reflekterer over hvordan alle kan være med, legges grunnlaget for en trygg feiring

Erfaring fra tidligere avgangselev

En del av workshopen er erfaringsdeling fra en tidligere avgangselev fra avg.styret. Det er satt av 20 minutter til dette. Eleven kan trekke frem erfaringer om inkludering, samarbeid og hva som skapte trygghet i feiringen. På den måten kan avg.styrene bygge på hverandres erfaringer fra år til år.

Informasjonsdag for avgangselever

Mange skoler arrangerer en informasjonsdag for avgangselever, ofte ledet av avg.kontakten. Dette er en dag med foredrag om aktuelle temaer for avg.elever. Temaer kan være seksuell helse, samtykke, trafiksikkerhet, rus og inkludering. Vi anbefaler å involvere avg.styret i planleggingen og legge opp til dialoger og refleksjoner. Det er også en god mulighet for styret til å fortelle om sine planer, når hele kullet er samlet. Inviter gjerne eksterne gjester som: Trygg trafikk, Voksne for Barn, politiet, overgrepsmottak, SLT-koordinator, utekontakt, førstehjelpskurs fra ambulansetjenesten, ruskontaktene i kommunen og helsesykepleier.

Samarbeid skole og styre

Hvordan skape et godt samarbeid mellom skole og avgangsstyret, og hvordan bidra til godt samarbeid innad i avgangsstyret?

Klare forventninger

Tydelige rolleutlysninger og samtaler med elevene som stiller til valg, legger til rette for en god rolleforståelse og klare forventninger innad i styret. Mer informasjon om rollefordeling og oppgaver finner dere i veilederen til avgangsstyret.

Flere skoler har gode erfaringer med å skrive kontrakt med alle i avgangsstyret. I kontrakten defineres det forventninger til rollene i styret og til skolen. Kontrakten gir mulighet til å endre rolle i styret, dersom de ikke blir utført som forventet. På nettsiden vår finner du "Mal for kontrakt mellom skoleledelse og avgangsstyre". Tydelige forventninger og avtaler gir elevene forutsigbarhet og ansvar. Dette bidrar til å utvikle ferdigheter i samarbeid, rolleforståelse og konfliktløsning.

Engasjert avgangskontakt

En engasjert avgangskontakt som klarer å danne gode relasjoner med styret og følelsen av å jobbe mot et felles mål, er viktig for et godt samarbeid mellom skolen og avgangsstyret. Avgangskontakten har en unik mulighet til å snakke med styret om inkludering og sette forventninger til feiringen.

Tett dialog

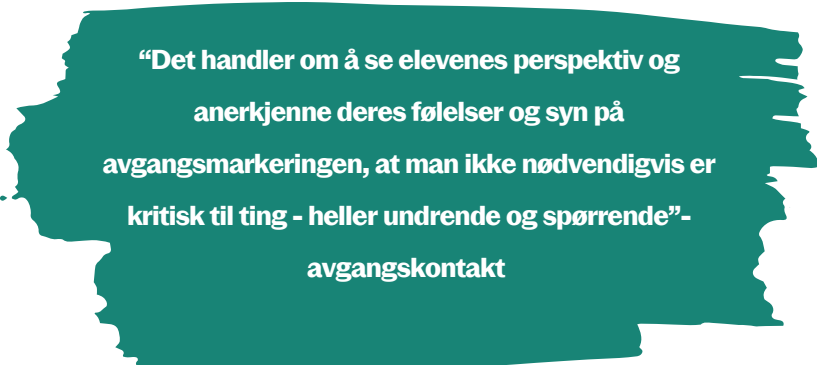
Erfaringer fra våre pilotskoler viser at hyppige møter innad i styret, og mellom styret og skolen, er utrolig viktig for at styret lykkes. Regelmessige møter skaper kontinuitet og gir mulighet til å fange opp utfordringer tidlig. Det bidrar til trygghet både for elever og skolen.

Tilrettelegge for møter i skoletiden

Møter i skoletiden gjør det lettere for skolen å involvere seg i arbeidet og er ofte etterspurt av elevene for å få til et godt samarbeid i styret.

Konflikthåndtering: Tips fra våre forsøksskoler

Konflikt kan forebygges ved å sende oppmuntrende meldinger hvor man minner om viktigheten av samarbeid, ønsker styret lykke til med arrangementer og minner om å kontakte en voksen ved problemer. Konflikt kan ofte løses med en-til-en dialog med avgangskontakten eller et møte med de det gjelder.

**“Det handler om å se elevenes perspektiv og
anerkjenne deres følelser og syn på
avgangsmarkeringen, at man ikke nødvendigvis er
kritisk til ting - heller undrende og spørrende”-
avgangskontakt**

Valg og organisering av avgangsstyret

Det er stor variasjon i hvilken grad skolen er involvert i valg av avgangsstyre. Valg av styre kan gjøres på flere måter, her er en modell som fungerer bra for mange. Modellen er utarbeidet i samarbeid med våre forsøksskoler og Ombudet for barn og unge i Akershus, Buskerud og Østfold.

Når skolen tar en aktiv rolle i prosessen, sikrer det en demokratisk prosess og større mulighet for at ulike elevstemmer blir hørt. Dette legger et viktig grunnlag for et inkluderende avgangsstyre.

VALG AV AVGANGSSTYRE

1

Skolen informerer om rollene man kan stille til i avgangsstyret og hvordan man stiller.

En god mulighet til å samle kullet i starten av vg3. Snakke om forventninger til avgangsmarkeringen og det kommende skoleåret.

Se siden om rollefordeling i veilederen for hvilke roller som kan være lurt å ha i ett styre.

2

Elevene som ønsker verv skriver søknad til russekontakten

3

Alle søkere må inn til et intervju hos f.eks. rektor, avgangskontakt og representant fra elevrådet.

Spørsmål rundt motivasjon, mål og rolleforståelse.

Stopper gjerne useriøse elever i å stille til valg.

4

De som fortsatt ønsker å stille, skriver eller holder en valgtale.

5

Digitalt eller fysisk valg

6

Mangfold i avgangsstyret

Sørg for mangfold i styret gjennom å ha med representanter fra alle klasser og/ eller alle type avgangselever. Mange har også med en elevrådsrepresentant for å sikre et helhetlig perspektiv og en trygg feiring for hele elevgruppa.

7

Styrerepresentantene skriver kontrakt med skoleledelse

Setter forventninger til styret og gir grunnlag for å endre elevenes roller, dersom de ikke blir utført som forventet.

Se "Mal for kontrakt mellom skoleledelse og avgangsstyre"

8

Russekontakt inviterer til workshop med avgangsstyret

Voksne
for Barn

Hvordan organisere styret?

Det finnes mange forskjellige måter å organisere avgangsstyret på. Forskjellige modeller fungerer for forskjellige skoler. Det viktigste er en tydelig rollefordeling, klare forventninger og at organiseringen legger til rette for mangfold og elevmedvirkning. Noen skoler utlyser alle stillinger i styret samtidig. Andre utlyser bare president, visepresident og inkluderingsminister. Disse velger resten av styret sitt selv. 10–15 personer er en god størrelse på et styre, ifølge avg.elever vi har snakket med.

Tidsplan for valg og organisering av styret

Desto raskere man kommer i gang, desto bedre. Tidlig oppstart gir bedre tid til planlegging, inkludering og samarbeid.

Noen skoler har begynt å velge avgangsstyret i slutten av vg2, for å komme raskt i gang med arbeidet i vg3.

Forslag til tidsplan:

Uke 1 etter sommerferien– Informere om valget

Uke 3– Frist for å stille til valg

Uke 4 og 5– Intervju av kandidater

Uke 5– Frist for digitalt eller fysisk valg

Uke 7– Skrive kontrakt med styret og gjennomføre workshop

Opprett et avgangsteam

Mange skoler oppretter en Teams-kanal med alle avgangselever og gir noen i styret tilgang til å legge ut informasjon. Noen legger også til lærere, slik at de har oversikt over feiringen. Husk å velge løsning(er) som også inkluderer lærlinger eller elever uten tilgang til skolens interne systemer.

Årshjul for arbeid med inkluderende avgangsmarkering

På neste side finner du et enkelt årshjul for arbeid med inkluderende avg.markering, til inspirasjon. Laget i samarbeid med avg.kontakter på våre forsøksskoler.

Faste møter og oppfølging av avg.styret står ikke skrevet inn i årshjulet, da dette er arbeid som går gjennom hele skoleåret.

August og September

Vg1

- Snakke om forventninger til avgangsmarkeringen og hvordan man kan feire mer inkluderende
- Snakke om avgangsmarkeringen på foresattmøte

Vg3

- Samle avgangselevne og fortelle om forventninger til skoleåret og valg av styre
- Arrangere valg av avgangsstyre presidenter
- Gjennomføre workshop med avgangsstyret
- Opprette organisasjon, dersom det ikke eksisterer enda

Oktober

Ungdomsskole

- Besøke ungdomsskoleelver og foresattmøter på ungdomsskolen for å snakke om avgangsmarkeringen

Vg3

- Invitere til samarbeidsmøte med ressurspersoner i kommune, politiet og næringslivet
- Søke penger

November

Vg3

- Invitere til foresattmøte med avg.styret for å etablere samarbeid

Desember

- Gjennomføring av juleaktiviteter

Februar

- Valentinesaktiviteter

Mars

Vg3

- Informasjonsdag for avgangselever

Mai

Vg3

- Frokost for avgangselevne i eksamensperioden

Juni

Vg2

- Om du vil være tidlig ute: Samle vg2 for en forventningsavklaring og fortelle om roller i styret. Bidrag fra nåværende avgangspresident. Gjør valget i vg3 mer effektivt

Vg3

- Evaluering av feiringen sammen med avg.styret
- Vitnemålsutdelingen avslutter feiringen

Samarbeid med kommunen

Kommunens rolle

Kommunen kan være en verdifull samarbeidspartner for avgangsstyret. De har kunnskap, kontakter og ressurser som avgangsstyret kan ha bruk for. De kan bidra med å finne egnede lokaler, støtte til tilskuddssøknader, tilrettelegging for samarbeid med næringsliv og koble styret til relevante fagpersoner.

Hvem kan man samarbeide med?

Mange samarbeider med SLT-koordinator. Andre har hatt nytte av kulturavdelingen, som har oversikt over lokaler, arrangementer og skjenkebevillinger. De som jobber med frivillighet har gjerne erfaring med organisasjonsarbeid og søknader. Det viktigste er å finne personer som er engasjerte og ønsker å bidra.

Skolehelsetjenesten

Skolens helsesykepleier og Helsestasjon for ungdom kan være nyttige samarbeidspartnere for skolen og avg.styret. Helsestasjonen underviser ofte om seksuell helse, førstehjelp, rus, samt psykisk helse i avg.feiringen. De arrangerer også ofte meningokk-vaksinering i forkant av feiringen.

Hvordan samarbeide?

Opprett gjerne en samarbeidsgruppe med faste møter gjennom året. Her kan det sitte representanter fra avg.styret, avg.kontakt, kommunen, foresatte, politi og andre samarbeidspartnere. Kontinuitet i gruppen gir erfaring og bygger nettverk. Dette er en unik mulighet for voksne til å legge positive føringer for feiringen. Når trygge voksne tar ansvar, handler det ikke om å begrense ungdommens frihet, men om å flytte makt fra kommersielle aktører som fremmer en dyr og ekskluderende feiring. Målet er å legge til rette for en trygg, morsom og inkluderende markering på ungdommens premisser.

Skolens rolle

Skolen fungerer som et bindeledd mellom det nye avgangsstyret og kommunen. For mange elever er det en trygghet å ha med en erfaren voksenperson i møter, som kan støtte og bidra til kontinuitet i samarbeidet.

Involvering av foresatte

Foresatte kan være en enorm ressurs i avgangsmarkeringen– både som praktiske bidragsyttere og som støttespillere

Informasjonsmøte

Vi anbefaler å arrangere et foresattmøte der skolen og avgangsstyret informerer om feiringen og inviterer til samarbeid. Opprett en Facebook- eller Spondgruppe for dem som ønsker å bidra. [Del veilederen for foresatte.](#)

Hva kan foresatte bidra med?

Foresatte kan bidra som vakter, pynt- og ryddeansvarlige eller servitører. Noen avgangsstyrer gir de foresatte på arrangementene ulike ansvarsområder; brann, sanitet, bakrom, inngang, garderobe, søppel og trivsel.

Noen skoler etablerer også et eget **foresattstyre** (se veileder til foresatte) som støtter avgangsstyret i planlegging og gjennomføring. Dette er naturligvis ikke nødvendig, men kan være til stor hjelp for avgangsstyret, dersom de ønsker det! Foresatte er en verdifull ressurs med erfaringer, kontakter og ideer. Når voksne bidrar, frigjøres tid og ressurser for elevene, og styret får bedre mulighet til å skape en inkluderende feiring.

Elevene må føle eierskap til feiringen

Det er avgjørende at elevene selv opplever eierskap til feiringen. Uten dette svekkes engasjement og ansvarsfølelse. Voksne bør derfor involveres på elevenes premisser. Når ungdom får beholde kontrollen, samtidig som de får støtte av trygge voksne, styrkes både opplevelsen av mestring og fellesskap.

Markedsaktører

Hva kan vi gjøre for å svekke markedsaktørene og gi elevene muligheten til å utforme feiringen slik de selv ønsker?

Samarbeid med Forbrukerrådet

Informasjonen om markedsaktørene er utarbeidet i samarbeid med Forbrukerrådet. Forbrukerrådet gir råd og veiledning til elever og foresatte, samt til russegrupper. I tillegg arbeider organisasjonen for at rammeforutsetningene for avg.feiringen skal bli best mulig for elevene. Forbrukerrådet utgjør også en interessepolitisk motvekt til næringslivet.

Hvilken påvirkning har markedsaktørene?

Markedsaktørene kapitaliserer på ungdommers frykt for utenforskap og har sterke interesser i å opprettholde en gruppert, dyr og lang feiring. Uten involvering av trygge voksne er det disse aktørene som i stor grad styrer og definerer feiringen. Dette gjøres gjennom en tydelig tilstedeværelse på sosiale medier, elever som ambassadører på skolene, tidlig kontakt med elevene og strenge kontrakter.

Hvordan opererer markedsaktørene?

Aktører som selger russeffekter er tilpasningsdyktige og endrer praksis fra år til år. Likevel er det noen kjennetegn ved markedet. Helt grunnleggende er det et marked uten effektiv konkurranse. Få aktører står for de fleste bedriftene og jobber aktivt for å kjøpe opp og hindre større konkurrenter. Dette går ut over ungdommen som er kunder, da risikoen ved å være uryddig blir liten. Avtaler inneholder ofte ulovlige vilkår og er bygget opp på en måte som gjør de kompliserte og vanskelige å forstå. Servicen trenger ikke være spesielt god, da det er få, eller ingen andre bedrifter som selger samme vare. I tillegg er alle kjøpere engangskunder, noe som gjør at selger ikke trenger å opprettholde gode kundeforhold.

3 røde flagg

Forbrukerrådet har formulert tre ting ungdom og foresatte burde se opp for, for å lettere identifisere uprofesjonelle russe-aktører:

1. **Kompisdialog:** Voksne mennesker som prater på en ungdommelig måte for å skape et kompisforhold med potensielle kunder.
2. **Hastverk:** Når det nærmer seg signering av en avtale blir det lagt et tidspress på kunden for å fremskynde signeringen og unngå at avtaler blir lest nøye. Tidspresset oppstår ved at man får et "spesielt" tilbud som snart går ut, eller at produktet vil bli solgt til noen andre dersom det ikke signeres raskt.
3. **Kompliserte avtaler:** Aktørene skriver gjerne lange, kompliserte avtaler som i praksis krever juridisk kompetanse for å vurdere. Dette er gjort bevisst for å gjøre ungdommen usikre på egne rettigheter og forpliktelser. Avtalen inneholder ofte store ansvarsfraskrivelser, noe som kan sette ungdom i kjipte situasjoner og gjøre det vanskelig å klage.

Hva kan vi gjøre?

Mange unge velger å handle hos disse aktørene, tross god kunnskap om deres praksis i den juridiske gråsonen. Dette er forståelig, da det ikke alltid finnes ander aktører å velge mellom. Likevel er det mye vi kan gjøre!

- Vi kan **lære ungdommen om markedsaksaktørene** og de røde flaggene, **før de blir kontaktet**.
- Vi kan **lære ungdommen om deres rettigheter** i møte med disse aktørene og hva de kan gjøre dersom de ikke får det produktet de blir lovet. Les mer via QR-koden til **Forbrukerrådets nettside** under.
- Vi kan oppfordre ungdommen til å **la voksne se gjennom avtaler og legge press på aktørene** når vi ser dårlige og/eller ulovlige avtaler og praksis.
- Vi kan **oppsøke alternativer til de store aktørene**, eksempelvis lokale trykkerier.
- Vi kan **styrke Forbrukertilsynets arbeid mot russeaktørene ved å sende inn tips** om hva slags markedsføring og kontrakter ungdommen blir utsatt for. Les mer via QR-koden under.

Forbrukerrådet og Forbrukertilsynets sider

Tips til en god tilskuddssøknad

Her er en mal, laget for elever, som kan brukes for å hjelpe avgangsstyret med å skrive en god tilskuddssøknad:

1. Hva vil du gjøre og hvorfor?

Start med å forklare ideen din kort og tydelig:

Hva skal du gjøre? Hvem er det for? Hvorfor er det viktig?

Eksempel:

Vi ønsker å arrangere gratis russekro, rebus, fotballturnering og ball for alle avgangselever ved X videregående skole. Dette vil være med på å skape en inkluderende og lavterskel avgangsmarkering, noe som er viktig for elevenes psykiske helse.

2. Hvem er med?

Fortell hvem som skal gjennomføre prosjektet, og hvem det er for.

Har dere støtte fra elevrådet, lærere eller andre?

Eksempel:

Vi søker som avgangsstyret ved X videregående skole, og samarbeider med skoleledelsen og kommunen.

3. Hva er planen?

Skriv kort hva som skal skje og når.

Når starter dere? Hva må gjøres før det skjer? Når er det ferdig?

→ Bruk årshjulet dere laget i workshopen som utgangspunkt.

4. Hva trenger dere penger til?

Lag et enkelt budsjett. Hva vil ting koste? Hvor mye søker dere om?

Bruk vedlegget "Mal budsjett med eksempel" som dere finner på nettsiden vår.

Eksempel:

Leie av lokale- 60 000 kr

Leie av utstyr- 10 000 kr

Mat og drikke- 50 000 kr

Plakater og flyers- 500 kr

Totalt- 120 500 kr

5. Skriv enkelt og ærlig

De som leser søknaden kjenner ikke ideen deres, så gjør det lett å forstå!

6. Sjekk før du sender

Har du svart på alt de spør om i utlysningen? Er budsjettet med? Er kontaktinformasjon med?

Utdrag fra søknad som ble innvilget i 2023

“Hva er hovedmålet for tiltaket?”

Skape inkluderende møteplasser for avgangselever. Lage arrangementer som ikke koster penger eller krever sosial status og dermed bedre ivaretar unges psykiske helse.

Beskrivelse av tiltaket:

Vi ønsker å skape en avgangsmarkering som er helt gratis, og med arrangementer som stiller som gode alternativer til dagens feiring som har hovedfokus på gruppetilhørighet, sosial status og pengebruk.

Vi ønsker å arrangere russekroer, både i tiden før feiringen og under selve feiringen. Dette vil være en møteplass med trygge vakter, gratis mat og gratis inngang. Ved å arrangere slike russekroer sørger vi for at alle har et sted å være før og under feiringen, og at ingen sitter hjemme og ser på feiringen grunnet mangel på tilhørighet eller en økonomi som ikke strekker til. En slik møteplass er utrolig viktig for å forebygge psykiske helseplager hos ungdom, ettersom utenforskap kan være med på å skape psykisk uhelse. I tillegg til russekroer ønsker vi at alle andre arrangementer, i regi av avgangsstyret, skal være gratis. Dette er arrangementer som fotballturnering og ball, som tidligere er dekket av en kontingent alle medlemmene må betale. En annen stor utfordring på skolen før og under feiringen er russegensere som tydelig markerer hvem som er innenfor og utenfor grupper. Derfor ønsker vi å lage felles genser for alle på vårt trinn, slik at alle blir del av samme gruppe. Dette ønsker vi også å kunne finansiere, slik at alle skal kunne skaffe en genser, uavhengig av økonomisk situasjon.

Vår kommune har en stor andel lavinntektsfamilier, og vi ser derfor at et slik tiltak er spesielt viktig i vår kommune. Vi ser også at den sosiale arven er tydelig i vår kommune, og ønsker å være en bidragsyter til å forebygge dette. Vi tror tiltaket både på kort og lang sikt kan bidra til å forhindre frafall i skolen, bedre psykisk helse, mindre uføre og mer innenforskap.”

Evaluering av feiringen

Avslutt feiringen med en enkel evaluering sammen med avgangsstyret, og gjerne med skolens samarbeidspartnere. Når erfaringene deles mens de fortsatt er ferske, kan neste års avgangsstyre bygge videre på det som fungerte godt og slippe å starte fra bunnen. Det er også en god mulighet for refleksjon og læring for elevene i avgangsstyret.

5 prinsipper for en inkluderende avgangsmarkering

1. Inkludering

Alle elever skal oppleve tilhørighet og mulighet til å delta.

2. Medvirkning

Ungdom skal få definere hva som oppleves trygt, morsomt og meningsfullt.

3. Kontinuitet

Arbeidet starter tidlig og bygger på erfaringer fra år til år.

4. Samarbeid

Skole, elever, foreldre og kommune deler ansvar for en feiring på ungdommens premisser.

5. Psykisk helse

Et inkluderende fellesskap styrker trivsel, mestring og læring.

Spørsmål og tilbakemeldinger

Har du spørsmål eller tilbakemeldinger knyttet til denne veilederen?

Kontakt oss på
Mail: vfb@vfb.no
Telefon: 488 96 215

Lille Grensen 5 > 0159 Oslo
Telefon: 488 96 215 > vfb@vfb.no > vfb.no

**Voksne for Barn er en ideell
medlemsorganisasjon som
siden 1960 har jobbet for god
psykisk helse og trygge
oppvekstvilkår for alle barn.**

LES MER OM VOKSNE FOR BARN PÅ VFB.NO